

1 Seznam příloh

Příloha 1: Seznam tazatelských otázek

Příloha 2: Přepis rozhovoru s informantem 2

Příloha 1

- TO1.** Jak velikost pracovního úvazku ovlivňuje ekonomickou situaci klientů s duševním onemocněním?
- TO2.** Jaké jsou klientovy měsíční příjmy kromě výdělku v chráněné dílně?
- TO3.** Jaké měsíční výdaje jsou klienti ze svého příjmu schopni pokrýt?
- TO4.** Do jaké míry jsou klienti chráněných dílen po finanční stránce soběstační?
- TO5.** Jaký osobní význam má pro klienta chráněné dílny vědomí, že je zaměstnán?
- TO6.** Jaké vztahy na pracovišti převažují a jaký význam mají pro osoby s duševním onemocněním v pracovním poměru v chráněných dílnách?
- TO7.** Jaké dovednosti, s ohledem na zvýšení kvalifikace, umožňuje chráněná dílna rozvíjet?
- TO8.** Jaká je možnost uplatnění osob s duševním onemocněním na volném trhu práce a jak připravují chráněné dílny své zaměstnance na volný trh práce?
- TO9.** Jaké bývají nejčastější překážky v rámci integrace duševně nemocných osob při výkonu povolání na volném trhu práce?
- TO10.** Pomocí kterých aktivit se dále osoby s duševním onemocněním, které jsou zaměstnané v chráněných dílnách, integrují do společnosti?

Jak velikost pracovního úvazku ovlivňuje ekonomickou situaci klientů s duševním onemocněním?

Úvazky jsou individuální podle toho, co zaměstnanec zvládá. Největší část úvazků jsou úvazky poloviční, tj. 4 hodiny denně, pár zaměstnanců pracuje na 5 hodin denně a vlastně ani nemají zájem o úvazek vyšší. Potom tam máme úvazky, který jsou opravdu malého rozsahu a ty jsou od šesti hodin týdně. To jsou takový ty v těch fázích rehabilitace, kdy zaměstnanec opravdu zkouší, co mu vyhovuje, jakou zátěž snese a vydrží. Většinou jde o to, aby si přivydělali, ale jsou to zaměstnanci s invalidním důchodem a ten poloviční úvazek je pro ně tak akorát. Aby se udrželi v pohodě a práce schopný, aby se nějak zbytečně nepřetáhli.

Jaké jsou klientovy měsíční příjmy kromě výdělků v chráněné dílně?

Většina zaměstnanců je s invalidním důchodem, což může být třeba polovina příjmu. Pro někoho je to čtvrtina. Někteří zaměstnanci, který žijou samostatně, mají ještě sociální dávku. To jsou lidi, který mají nízký úvazky.

Jaké měsíční výdaje jsou klienti ze svého příjmu schopni pokrýt?

Někdo, kdo začíná docházet, tak jsou rádi, že mají na holiče, na nehty a pokud dělají na poloviční úvazek, pak jsou schopni pokrýt třeba nájem. Pokud je to polovina mzdy, pak je ta částka výraznější.

Do jaké míry jsou klienti chráněných dílen po finanční stránce soběstační?

Většina klientů žije s někým, s rodiči nebo partnery, tudíž na výdaje nejsou sami, každopádně si myslím, že to k jejich soběstačnosti napomáhá.

Jsou schopni si zaměstnanci chráněných dílen vytvořit nějakou finanční rezervu?

Klienti jsou schopni určitě si vytvořit finanční rezervu, šetří si například na dovolenou. Myslím si, že u nás mají finanční gramotnost dobrou a o peníze se starají pěkně.

Jaký osobní význam má pro klienta chráněné dílny vědomí, že je zaměstnán?

Nesetkala jsem se s tím, že by se zaměstnanci styděli za to, že pracují v chráněné dílně. Pro většinu lidí je to východisko z nezaměstnanosti, protože komerční firmy nehodlají brát na zaměstnance moc ohledy a buď člověk stačí, nebo nestačí. A pro klienty, kteří jsou duševně nemocný a projdou pracovní rehabilitací a po nějaký dlouhodobý léčbě nastoupí do zaměstnání je to pro ně veliký posun a je to pro ně takové zadostiučinění, že na tom nejsou úplně špatně. Je to pro ně známka zdraví.

Jaké vztahy na pracovišti převažují a jaký význam mají pro osoby s duševním onemocněním v pracovním poměru v chráněných dílnách?

Vztahy se snažíme udržovat tak, aby byly vstřícný, milý a příjemný. Dokonce jsme přistoupili k tomu, že když jsme měli zaměstnance, který vztahy narušoval, nebyla s ním možná řeč a domluva, neprodloužili jsme mu smlouvu. Opravdu nám na těch ostatních hodně záleží a chceme, aby lidi chodili do práce rádi a byli tam v pohodě.

Co je hlavní motivací klienta k pravidelnému docházení do chráněné dílny krom finanční stránky?

Pro klienty s duševním onemocněním je důležité, že mají nějaký denní režim, že mají povinnost, kterou musí plnit, i struktura života se nějakým způsobem naplní.

Je to dobrá nálada, kterou si držíme. Jsou tu kamarádské vztahy mezi klienty, myslí na sebe, těší se na sebe, když má někdo svátek, narozeniny, tak oslavenec přinese občerstvení, koupí si kytku, malý dárek. Přátelské vztahy a docházka do chráněné dílny je jeden z mála sociálních kontaktů, které mají. Duševně nemocný mají sociální kontakty omezený a pro hodně z nich je to právě pracoviště, který jim ten sociální kontakt umožní.

Jaké dovednosti, s ohledem na zvýšení kvalifikace, umožňuje chráněná dílna rozvíjet?

Se zaměstnanci nějaký finanční plány děláme. Dál je to nácvik činností, který nikdy nedělali. Chráněná dílna nezaměstnává lidi se stejným vzděláním, každý má jinou kvalifikaci a všichni se musí naučit dělat práci, která je momentálně k dispozici. Takže se může stát, že účetní se učí normální práci a učitelka se naučí šít na šicím stroji. Mají šanci si vyzkoušet činnosti, který nedělali celý život.

Jak se podílí chráněná dílna na zvýšení míry samostatnosti v různých oblastech života osob s duševním onemocněním a v jakých oblastech nejčastěji zaznamenáváme pozitivní přínos?

Už tím, že musí dojít do zaměstnání, tak si musí říct o práci, takže se rozvíjí v komunikaci. Také musí komunikovat s kolegy na dílně, v komunikaci s vedením, aby se nebáli říct, že něčemu nerozumí, potřebuje si vzít volno, potřebuje si odpočinou. Dál jsou to vztahy mezi lidmi, který tam člověk může trénovat. Myslím si, že je to hlavně pokrok v komunikaci. Naučí se tam prát za svá práva, dál je to spojené i s komunikací s úřady.

Jaká je možnost uplatnění osob s duševním onemocněním na trhu práce a jak připravují chráněné dílny své zaměstnance na volný trh práce?

Moc se mi nestává, že by klienti chtěli z chráněných dílen odcházet. Možná je to tím, že nemáme program, který v podstatě lidi, který chtějí na volný trh směřují přímo na něj. Můžeme s klienty natrénovat docházku, pracovní návyky, dodržování pracovní doby,

zaměření na výkon, na soustředění To jsou všechno věci, který u nás klienti trénují, a kdyby chtěli opustit chráněnou dílnu, pak by měli tyhle návyky mít.

Objevuje se častý zájem duševně nemocných o pracovní pozici na volném trhu práce nebo spíše převládá jejich zájem o setrvání v chráněné dílně?

U nás se zájem klientů o pracovní pozici na volném trhu práce spíše neobjevuje, spíše převládá zájem o setrvání.

Jaké bývají nejčastější překážky v rámci integrace duševně nemocných osob při výkonu povolání na volném trhu práce?

Obavy z toho, že naše společnost není nakloněna pracovat s duševně nemocnými klienty a stigma duševního onemocnění je veliký. Lidi se obávají nastoupit, bojí se tlaku, tlaku na výkon, že nezvládnou podávat dostatečný výkon. Je pravda, že na výkon chráněný dílny není až takový tvrdý důraz, je tam jiný způsob dosažení výkonu. Je to o tom, hledat společný cíl cesty a je to individuální podle toho, jaké třeba v tu chvíli máme klienty. Zaměstnanci se bojí, že by třeba někam přišli, někdo jim nerozuměl. Zaměstnavatel má strach, co bude duševně nemocný vyvádět, jak se bude chovat, jak on se k němu má vůbec chovat. I zaměstnavatel, kterej by byl vstřícněj, ale kdyby, tak co já mám vlastně dělat. Mají strach, jestli třeba neohrozí kolegy. To pramení opět ze stigmatizace a nedostatků informací, které společnost má o onemocnění.

Do jaké míry jsou duševně nemocní schopni zajistit si vlastní bydlení?

Někdo potřebuje podporu, ale někdo bydlí s rodinou, manželem, je to individuální. V dílně je hodně žen, které jsou vdané, žijí s rodinou a vlastně si tedy i bydlení sehnali sami.

Do jaké míry jsou duševně nemocní schopni podílet se na komunitním plánování chráněné dílny?

Zaměstnanci, které mám já, jsou schopný se domluvit, jsou schopný aktivně se zapojit do plánování, do rozdělení práce, takže nemyslím si, že by to bylo až tak jiný oproti jiným zaměstnání. Možná je to i tím, že ty zaměstnance k tomu ponoukáme, hodně se jich doptáváme, snažíme se jim dát hodně prostoru. Když se chystá něco nového, upozorníme je včas, dáme jim vědět, zeptáme se, z čeho mají obavy, co by chtěli. Snažíme se hodně komunikovat a hodně je v tom podporovat. I třeba co potřebují, co by se jim líbilo.

Jak zaměstnání v chráněných dílnách ovlivňuje zapojení osob s duševním onemocněním do volnočasových aktivit?

Určitě chodí za kulturou, vznikají tam i kamarádské vztahy, že se pak domluví a jdou po práci na procházku, staví se na kafe, do kina. Takhle to určitě funguje.

Je míra integrace duševně nemocných osob, které jsou zaměstnáni v chráněných dílnách efektivní?

Myslím si, že ano, že to má pro ty lidi ohromný význam.

Pomocí kterých aktivit se dále osoby s duševním onemocněním, které jsou zaměstnané v chráněných dílnách, integrují do společnosti?

Napadá mě, že když je výměňák, to je takový odpoledne na podzim, kde se sejde nějaká kapela. K nám patří i kavárna Robinson, tak před ní se sejdou dobrovolníci. Vlastně takhle se propojují různé organizace a zajímá je to.